

доказової медицини. Характерною особливістю деяких із таких термінів є їхня словотвірна структура: вони утворені за допомогою компонента *-терапія*, який у складі складних слів означає «спосіб» або «метод лікування» на основі того, що назване першою частиною.

У книзі «Медицина доказова і не дуже» також наявна термінологія, що стосується анатомії людини, основу якої становить переважно іменникова лексика на позначення органів і систем людського організму [5, с. 47]. Зокрема, у тексті зустрічаються такі назви органів, як-от: *легені, носоглотка, дихальні шляхи, яєчник, нирки, сечові шляхи, кістки, хрящ, суглоб, апендикс, кишківник, пряма кишка, шлунок, вена, сухожилок, епітелій, оболонка* тощо.

У книзі також згадуються біологічні терміни, які можна систематизувати за такими тематичними групами: до назв організмів належать *збудник* та *бактерія*; до назв на позначення процесів і явищ – *адаптація* та *регенерація*; до назв на позначення частин клітини – *хромосома, еритроцити* та *стовбурові клітини*.

Отже, науково-популярна книга Андрія Сем'янківа «Медицина доказова і не дуже» демонструє широкий спектр термінологічної лексики, яка органічно інтегрується у текст і забезпечує одночасно інформативність і зрозумілість для читача. У книзі представлені різні групи термінів: назви галузей медицини та фахівців, хвороб і патологічних станів, медичних інструментів і приладів, способів лікування, анатомічних об'єктів, організмів, явищ і процесів тощо. Твір ілюструє, як науково-популярна література може поєднувати точність наукових визначень із доступною подачею матеріалу, сприяючи розвитку наукової грамотності та формуванню критичного ставлення до інформації серед широкої аудиторії. Таким чином, дослідження термінології цієї книги підкреслює важливість науково-популярної літератури як засобу поширення достовірних медичних знань у суспільстві.

Список використаних джерел

1. Загнітко А. П. Сучасний лінгвістичний словник. Вінниця : ТВОРИ, 2020. 920 с.
2. Левченко В. М., Перхач Р.-Ю.Т. Медична термінологія як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Молодий вчений*, 2021. Вип. 9 (97). С. 115-118.
3. Самойленко О. В. Особливості української медичної термінології. *Закарпатські філологічні студії*, 2020. Вип. 13. Том 1. С. 108–111.
4. Сем'янків А. М. (MED Goblin). Медицина доказова і не дуже. Київ : Віхола, 2021. 272 с.
5. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови : монографія. Івано-Франківськ : Фоліант, 2015. 160 с.

Стрільчук Катерина,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник – доктор філологічних наук, професор
Любов Струганець

ФЕМІНІТИВИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-ФУНКЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Постановка проблеми. У сучасному українському суспільстві відбувається активне зростання кількості фемінітивів, які все частіше замінюють маскулінітиви в різних комунікативних сферах. На появу й поширення фемінітивів впливають соціокультурні, політичні, правові та гендерні чинники, а також загальна тенденція до рівноправності в суспільстві. Зокрема, у масмедійному та освітньому дискурсі, в молодіжному мовленні дедалі частіше функціують такі форми, як *ректорка, директорка, фахівчиня, блогерка, менеджерка*, що засвідчує демократизацію сучасного українського комунікативного простору. Оскільки окреслений процес динамічний, вважаємо, що він потребує аналізу. А проблема належить до актуальних у сучасному мовознавстві.

Аналіз досліджень проблеми. Фемінітиви перебувають у центрі наукових студій А. Архангельської, Г. Беловольченко, М. Варикаші, М. Вербовської, Н. Гапон, Н. Малюги, Н. Миронової, Н. Сидоренко, І. Шпітько, М. Брус. Лінгвісти вивчають це явище з різних аспектів – морфологічного, соціолінгвістичного, комунікативного та культурологічного.

Метою нашої розвідки є дослідження специфіки функціонування фемінітивів в освітньому та медіадискурсі української мови, а також у молодіжному мовленні.

Виклад основного матеріалу. Більшість дослідників погоджується, що поширення фемінітивів є закономірним етапом розвитку української мови, який відображає тенденцію до гендерної симетрії у мовній системі. Фемінітиви – це іменники жіночого роду, що позначають осіб жіночої статі й співвідносяться з усталеними назвами чоловічого роду (маскулінітивами). Як зазначає М. Брус, лінгвальна категорія фемінітивності становить узагальнене абстрактне поняття, яке охоплює сукупність лексичних і словотвірних одиниць із спільним значенням «особа жіночої статі». До цього класу належать іменники, що формувалися протягом усієї історії розвитку української мови та закріплені в наукових джерелах як питомі або запозичені лексеми [2, с. 251–252].

Основним способом творення фемінітивів у сучасній українській мові залишається суфіксальний, що забезпечує природність і системність появи нових назв. Найпоширенішими є моделі з суфіксами *-к-(а)* (*учителька, студентка, директорка, редакторка, ректорка*), *-иц-(я)* (*письменниця, науковиця, очільниця, учениця*), *-ин-(я)* (*філологиня, фахівчиня, майстриня*), *-ес-(а)* (*поетеса, деканеса, патронеса*). Упродовж останніх років спостерігається тенденція до появи фемінітивів від запозичених основ, зокрема англізмів: *менеджерка, блогерка, дизайнерка, маркетингогиня*.

У функційному аспекті фемінітиви виконують кілька важливих ролей – номінативну, ідентифікаційну, соціокультурну й оцінну. Якщо говорити поглиблено про кожну сферу саме нашого дослідження то в освітньому дискурсі фемінітиви стали невід’ємним елементом комунікації,

оскільки жінки нині активно займають академічні та адміністративні посади. Фемінітиви у такому випадку виконують номінативну функцію. У шкільних підручниках [1, с. 129], [3, с. 174] частотні такі форми: *критикиня, історикиня, археологиня, філологиня, майстриня, мисткиня, гравчиня* тощо. Ці лексеми уже зафіксовані в «Новітньому онлайн-словнику української мови», що можна розглядати як вияв тенденції до нормування таких форм у сучасній українській мові. Інші форми жіночого роду з суфіксом *-ин-* хоч і наявні в текстах українських підручників, усе ж у сучасних тлумачних словниках не кодифіковані.

У медійному просторі роль фемінітивів особливо важлива, оскільки саме засоби масової інформації сприяють їх легітимізації в публічному мовленні. На телебаченні, радіо, в інтернет-виданнях та газетах дедалі частіше вживаються такі форми, як: *журналістка, кореспондентка, політикиня, міністерка, спікерка, громадська діячка*. Ці фемінітиви поступово стають звичними у мові новинних повідомлень та інших публіцистичних матеріалів. ЗМІ виконують функцію посередника між офіційним дискурсом і живою мовою суспільства, тому сприяють закріпленню нових мовних норм. Показовим є те, що провідні українські медіа, зокрема «Суспільне», «Українська правда», «Захід.net», активно використовують фемінітиви, розглядаючи їх як частину сучасного мовного стандарту. До прикладу, в одному з випусків «Суспільне. Новини» від 27 жовтня 2025 року задіяні такі фемінітиви: *«Нагадаю, авторкою тексту «Треба жити» стала письменниця Євгенія Кузнецова, а дикторкою акторка Наталія Сумська. І до нашого етеру доєднується власне авторка тексту цьогогорічного радіодиктанту національної єдності, письменниця Євгенія Кузнецова. (...) Євгенія Кузнецова, авторка тексту радіодиктанту, українська письменниця, перекладачка та науковиця»* [4].

У молодіжному середовищі й особливо у сфері віртуальної комунікації фемінітиви зазнали найбільшого поширення. Соціальні мережі, блоги та онлайн-платформи стали простором, де нові форми закріплюються природним шляхом – через спонтанне мовлення та самовираження. Молодь активно вживає форми *блогерка, контентмейкерка, письменниця, волонтерка, стримерка, активістка*, підкреслюючи тим самим власну гендерну ідентичність та рівноправність. У нашій розвідці проаналізували діалоги молоді в групах телеграму, де доєднані мешканці одного гуртожитку та студентський актив Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Більшість студентів із гуманітарної сфери, проте є й з медичної та технічної. За нашими спостереженнями, фемінітиви становлять невід’ємну частину спілкування значної частини учасників груп. Молодь активно використовує фемінітиви:

*Привіт! Звертаюсь до філологів та **філологинь**;*

*Цим відео ділилась **директорка** моєї школи, **жорстка** жіночка;*

*Ми, **студентки** 3 курсу іноземних мов, хочемо створити комюніті для вчителів;*

*Школа №10 запрошує до своєї команди вихователя/**виховательку** групи продовженого дня;*

*Хтось має номер до **викладачки** з баз даних?*

Для віртуального дискурсу характерна особлива гнучкість, тому саме він є каталізатором мовних змін і важливим середовищем поширення інноваційних форм.

Соціокультурна роль фемінітивів виходить за межі чисто лінгвістичного явища. Вони відображають трансформації у суспільній свідомості, спрямовані на утвердження принципів рівності й інклюзивності. Офіційне визнання можливості використання форм жіночого роду для позначення професій і посад, закріплене у документах Національної комісії зі стандартів державної мови, підтверджує поступову інтеграцію цих одиниць у мовну норму. Хоча певний опір суспільства з боку старших поколінь ще зберігається, загальна тенденція свідчить про поступове прийняття фемінітивів як невід'ємного елемента сучасного українського мовлення.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, фемінітиви у сучасній українській мові є динамічною підсистемою, яка активно розвивається під впливом соціальних, культурних і технологічних чинників. Вони демонструють високу продуктивність словотвірних моделей, виконують різноманітні комунікативні функції та виступають маркерами гендерної чутливості. Поширення фемінітивів у різних типах дискурсу – освітньому, медійному, молодіжному – засвідчує не лише мовну, а й соціальну еволюцію українського суспільства, що прагне відобразити в мові принципи рівності, самоповаги та видимості обох статей.

Перспективу розгортання цієї теми вбачаємо у системному моніторингу поширення фемінітивів у різних сферах українського соціуму.

Список використаних джерел

1. Араджионі М. А., Козорог О. Г., Лебідь Н. К. Культура добросусідства: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Освіта, 2023. 129 с.

2. Брус М. П. Фемінітиви в українській мові: генеза, еволюція, функціонування: монографія. Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2019. 440 с.

3. Прометун О., Малієнко Ю., Ремех Т. Досліджуємо історію і суспільство: підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Освіта, 2022. 174 с.

4. Суспільне. Новини від 27 жовтня 2025 року. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=TRfFMsrKpnl>

Тетяна Флищик,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка;
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент Ольга Гайда